

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Julkinen kuulemis-/keskustelutilaisuus ke 21.10.2020 klo 11.15

Taustamateriaalia

Mirjam Kalland, Helsingin yliopiston varhaiskasvatuksen professori, lastenpsykoterapeutti, MLL:n puheenjohtaja.

- Turvallinen oppimisympäristö on jokaisen lapsen ja nuoren oikeus.
- Kouluväkivaltaan ja koulukiusaamiseen puuttuminen on aikuisten vastuulla
- Parhaimmat tulokset saavutetaan yhteistyössä: vanhemmat, oppilashuolto, opettajat, nuorisotoimi, sosiaalityö, poliisi, koulupsykologi, oppilaat jne.
- Aggressiivista käyttäytymistä esiintyy jo taaperoiässä, ja kiusaamista tapahtuu jo varhaiskasvatuksessa
- Lapsi tarvitsee turvallisten aikuisten läsnäoloa ja tunteiden säätelyä, jotta hän oppisi myönteisiä tapoja olla yhteydessä muihin lapsiin.
- Riskitekijöitä lapsen/nuoren väkivallalle ja käyttäytymiseen liittyviin ongelmiin on lapsen laiminlyönti, lapsiin kohdistuva väkivalta, perheväkivalta, vanhempien päihteiden käyttö, vanhempien puutteelliset kasvatukseen liittyvät voimavarat ja käytännöt, kuten epäjohdonmukainen ja ankara/väkivaltainen puuttuminen lapsen käyttäytymiseen. Lisäksi lapsen heikko kiinnittyminen kouluun, oppimiseen liittyvät ongelmat, ja lapsen mielenterveyteen liittyvät häiriöt, kuten masennus ja ahdistus ovat yhteydessä väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Yksikään riskitekijä ei yksin johda lapsen väkivaltaiseen käyttäytymiseen, vaan kysymyksessä on usein kasautuvista riskeistä joihin ei ole puututtu.
- Väkivallan tekijä voi olla myös väkivallan uhri
- COVID-19 pandemia johti siihen, että valtaosa lapsista ja nuorista olivat vailla kouluyhteisön tarjoamaa tukea kevään aikana. Seitsemän opettajaa kymmenestä ilmoitti, etteivät tavoita kaikkia oppilaita. Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä laski, vaikka perheet kohtasivat uusia ongelmia. Ei ole kovin yllättävää, että osa lapsista ja nuorista oireilee voimakkaasti tällä hetkellä.
- Kouluväkivaltaan ja koulukiusaamiseen on mahdollista ja tärkeää puuttua. On olemassa tehokkaita keinoja, mutta myös sellaisia jotka ovat osoittautuneet lisäävän väkivaltaista käyttäytymistä ja kasvattavat riskiä rikollisuudelle. Mikään malli ei yksin ole riittävä, varsinkaan jos sitä käytetään mekaanisesti vailla huolellista pohdintaa siitä, mikä on puuttumisen perimäinen tarkoitus.
- Ennaltaehkäisevät toimet ovat tärkeitä ja ne on aloitettava varhain: on tärkeää luoda yhdessäolon sääntöjä, muistuttaa niistä, sekä vahvistaa lasten ja nuorten turvataitoja. Lasten tulee oppia reagoimaan nopeasti ja hakea aikuisten apua jo ennen kuin tilanne kehittyy vaaralliseksi.
- Se, että väkivalta saadaan loppumaan ei riitä. Uhri tarvitsee tukea selviytymään kokemuksesta. Tukea voi saada esimerkiksi koulukuraattorin tai koulupsykologin kautta, ja uhri voi tarvita pitkäaikaista terapiaa työstämään tapahtumaa. Erityisen arvokasta on saada vertaistukea, mm. MLL:N Järvi-Suomen piiri on kehittänyt verkossa toteutettavan vertaistuen mallia. Myös uhrin perhe saattaa tarvita tukea ja apua. Oppilasryhmän kanssa

on työstettävä tapahtuma, ja sivustakatsojien roolia väkivallan ehkäisyssä ja puuttumisessa on käsiteltävä. Tekijän tilanteeseen on kiinnitettävä huomiota, kasvuympäristöön liittyvät mahdolliset ongelmat on selvitettävä ja tekijää on autettava paitsi lopettamaan väkivaltaista käyttäytymistä myös löytämään muita keinoja olla yhteydessä muihin lapsiin ja nuoriin.

Koulussa esiintyvän väkivallan sekä kiusaamisen ehkäisyssä (kiusaaminen on huono termi, kun kysymyksessä on henkisestä ja fyysisestä väkivallasta) on tärkeää turvallisten ryhmien rakentaminen ja kaverisuhteiden muodostamisen tukeminen varhaiskasvatuksesta alkaen. Toisiinsa tutustuminen, tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen ja ryhmähengen rakentaminen auttavat ehkäisemään kiusaamista. Ryhmän turvallisuutta tulee ylläpitää ja tukea läpi koko lukuvuoden. Tukioppilaat ovat yläkoulussa hyvänä tukena, mutta päävastuu on aikuisilla.

MLL:lla on olemassa tukiaineistoja niin varhaiskasvatukseen kuin perusopetukseen. On tärkeää, että lapsille ja nuorille opetetaan mediataitoja ja heidän kanssaan keskustellaan somemaailman hyödyistä ja haitoista. Netissä yksittäinenkin teko (esim. juorun tai kuvan levittäminen) voi saada valtavat mittasuhteet jotka vaikeuttavat ja pitkittävät uhrin kokemuksia ja tilannetta. Koulussa tapahtuva kiusaaminen jatkuu usein netissä, jolloin oppilas ei pääse kiusaamista pakoon koulun ulkopuolellakaan.

Päiväkodeissa ja kouluissa tulisi olla kirjatut toimintamallit siihen, miten kiusaamista ehkäistään, tunnistetaan, miten siihen puututaan ja miten toteutetaan jälkihoito (kiusatus ja kiusaajan selviytymisen tuki). Henkilöstön lisäksi oppilaat tulisi ottaa mukaan kiusaamista ehkäisevien toimintamallien suunnitteluun. MLL:n julkaisussa kuvataan miten oppilaat osallistetaan kiusaamisen vastaiseen työhön:

https://cdn.mll.fi/prod/2017/08/07155906/MLL_Oppilaiden-osallisuus_www.pdf

MLL:n, Opetushallituksen, Poliisin, Folkhälsanin ja Suomen Vanhempainliiton Koulurauhaohjelmassa lähtökohtana on, että oppilaat itse pohtivat ja tuottavat keinoja kiusaamiseen ehkäisyyn, www.koulurauha.fi

Kouluväkivallan vähentäminen vaatii pitkäaikaista työtä, johon tarvitaan seuraavia osioita:

- **Vanhemmuuden tukeminen**

Neuvolat, perheneuvonta, vanhemmuuden vahvistamiseen liittyvät menetelmät, päihdepolitiikka, lapsiperheköyhyyden vähentäminen. Menetelmiä kuvattu Kasvun tuki-sivustolla.

- **Laadukas varhaiskasvatus**

Lasten sosioemotionaalisen kehityksen tukeminen, kielenkehityksen tukeminen, lasten oppimishäiriöiden varhainen tunnistaminen ja oppimisen tuki, vanhempien ja varhaiskasvatuksen yhteistyö, vanhemmuuden tukeminen.

- **Koulussa toteutettavat ohjelmat**

Kokonaiskoulupäivä, harrastusten tukeminen, oppimisen tukeminen, kiusaamisen ehkäisy ja kiusaamisen puuttumiseen liittyvät ohjelmat, erityisesti universaalit

sosioemotionaaliseen oppimiseen ja turvallisen ryhmän rakentamiseen liittyvät ohjelmat. Tehokkaat ovat sellaiset käytännöt jotka lisäävät turvallisten aikuisten läsnäoloa lasten ja nuorten elämässä, esimerkiksi ”After School Matters” ohjelma.

Tähän julkaisuun kannattaa tutustua:

Korpilahti, Ulla; Kettunen, Hanna; Nuotio, Erika; Jokela, Satu; Nummi, Vuokko Maria; Lillsunde, Pirjo (toim.) (2019-11-26) Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27. Julkaisun pysyvä osoite on <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4123-6>

Kirjallisuus ja lähteet:

Abram, K. M., Teplin, L. A., Charles, D. R., Longworth, S. L., McClelland, G. M., & Dulcan, M. K. (2004). Posttraumatic stress disorder and trauma in youth in juvenile detention. *Archives of General Psychiatry*, 61(4), 403-410.24.

Arseneault, L., Walsh, E., Trzeniewski, K., Newcombe, R., & Caspi A. (2006). Bullying victimization uniquely contributes to adjustment problems in young children: A nationally representative cohort study. *Pediatrics*, 118(1), 130–138.12.

Bilukha, O., Hahn, R., Crosby, A., Fullilove, M., Liberman, A., Moscicki, E., ... Task Force on Community Preventive Services. (2005). The effectiveness of early childhood home visitation in preventing violence: A systematic review. *American Journal of Preventive Medicine*, 28(2S1), 11–39

Botvin, G. J., Griffin, K. W., & Nichols, T. D. (2006). Preventing youth violence and delinquency through a universal school-based prevention approach. *Prevention Science*, 7(4), 403-408.165.

Brown, E. C., Low, S., Smith, B. H., & Haggerty, K. P. (2011). Outcomes from a school-randomized control trial of Steps to Respect. *School Psychology Review*, 40(3), 423-443.

Dahlberg, L. L., & Simon, T. R. (2006). Predicting and preventing youth violence: Developmental pathways and risk. In J. R. Lutzker (Ed.), *Preventing violence: Research and evidence-based intervention strategies* (pp. 97-124). Washington, DC: American Psychological Association.

Duailibi, S., Ponicki, W., Grube, J., Pinsky, I., Laranjeira, R., & Raw, M. (2007). The effect of restricting opening hours on alcohol-related violence. *American Journal of Public Health*, 97(12), 2276-2280.

Durlak, J. A., Weissberg, R. P., & Pachan, M. (2010). A meta-analysis of after-school programs that seek to promote personal and social skills in children and adolescents. *American Journal of Community Psychology*, 45(3-4), 294–309.

Ferguson, C. J., San Miguel, C., & Hartley, R. D. (2009). A multivariate analysis of youth violence and aggression: The influence of family, peers, depression, and media violence. *The Journal of Pediatrics*, 155(6), 904-908.

Fowler, P. J., Tompsett, C. J., Braciszewski, J. M., Jacques-Tiura, A. J., Baltes, B. B. (2009).

Community violence: A meta-analysis on the effect of exposure and mental health outcomes of children and adolescents. *Development and Psychopathology*, 21(1), 227–259.13.

Frey, K. S., Hirschstein, M., Edstrom, L., & Snell, J. (2009). Observed reductions in school bullying, nonbullying aggression, and destructive bystander behavior: A longitudinal evaluation. *Journal of Educational Psychology*, 101(2), 466–481.166. ‘

Herrenkohl, T. I., Maguin, E., Hill, K. G., Hawkins, J. D., Abbott, R. D., & Catalano, R. F. (2000). Developmental risk factors for youth violence. *Journal of Adolescent Health*, 26(3), 176-186.20.

Hong, J. S., & Espelage, D. L. (2012). A review of research on bullying and peer victimization in school: An ecological system analysis. *Aggression and Violent Behavior*, 17(4), 311-322

Jennings, W. G., Piquero, A. R., & Reingle, J. M. (2012). On the overlap between victimization and

Kalland, M., & Salo, S. (2020). Vanhemmuuden tukeminen vauva- ja lapsiperheissä. *Duodecim*, 136(8), 891-897. <https://www.duodecimlehti.fi/lehti/2020/8/duo15527>

Kasvun tuki-sivusto <https://kasvuntuki.fi/>

Kirves L.& Stoor-Grenner M. 2010. Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatiminen. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Folkhäl-san.

KivaKoulu -verkkosivut. <http://www.kivakoulu.fi>

Laaksonen V. & Repo L 2016. Kaveritaitoja. Tietoa ja harjoituksia toimivan ryhmän rakentamiseksi. Folkhälsan. Materiaali.

Menard, S. (2002). Short- and long-term consequences of adolescent victimization. *Youth Violence Research Bulletin*. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office from
<https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/ojdp/191210.pdf>.

Menting, A. T., de Castro, B. O., & Matthys, W. (2013). Effectiveness of the Incredible Years parent training to modify disruptive and prosocial child behavior: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 33(8), 901-913. 121.

Mercy, J. A., & Saul, J. (2009). Creating a healthier future through early interventions for children. *Journal of the American Medical Association*, 301(21), 262-264.51.

Payton, J., Weissberg, R. P., Durlak, J. A., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., Schellinger, K. B., & Pachan, M. (2008). The Positive impact of social and emotional learning for kindergarten to eighth-grade students: Findings from three scientific reviews. Chicago, IL: Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning. Retrieved from <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED505370.pdf>.

Piquero A. R., Farrington, D. P., Welsh, B. C., Tremblay, R., & Jennings, W. G. (2009). Effects of family/parent training programs on antisocial behavior and delinquency. *Journal of Experimental Criminology*, 5(2),83-120.

Polanin, J. R., Espelage, D. L., & Pigott, T. D. (2012). A meta-analysis of school-based bullying prevention programs' effects on bystander intervention behavior. *School Psychology Review*, 41(1), 47-65.

Salmivalli C. 2003. Koulukiusaamiseen puuttuminen: Kohti tehokkaita toimintamalleja. Juva: PS-kustannus.

Thornberry, T. P., & Krohn, M. D. (2006). Taking stock of delinquency: An overview of findings from contemporary longitudinal studies. New York, NY: Kluwer Academic Publishers.21.

Webster-Stratton, C. (2016). The Incredible Years® series: A developmental approach. In M. J. Van Ryzin, K. L. Kumpfer, G. M. Fosco, & M. T. Greenberg (Eds.), *Family-based prevention programs for children and adolescents: Theory, research, and large-scale dissemination* (pp. 42-67). New York, NY: Psychology Press.

World Health Organization. (2015). Preventing youth violence: An overview of the evidence. Geneva, Switzerland: World Health Organization. Retrieved from http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/youth/youth_violence/en/.22